

**EDUCAȚIA MUZICALĂ CA ELEMENT DEFINITORIU AL
FORMĂRII SPIRITUAL-ARTISTICE ÎN PEDAGOGIA
WALDORF**

SURDU Violeta, GAGIM Ion
BĂLȚI, MOLDOVA

*MUSICAL EDUCATION AS A DEFINING ELEMENT OF
ARTISTIC SPIRITUAL EDUCATION IN WALDORF'S PEDAGOGY*

Musical education consists a defining element of artistic spiritual education in Waldorf's pedagogy. There is a spiritual science about the man in the centre of education's process through music that was founded by Rudolf Steiner. The process of the facilitations are centred according the necessity as a result of forming the musical culture of the pupils as a component part to their spiritual culture.

“Natura a făcut două feluri de minți superioare: unele pentru a produce cugetări sau acțiuni frumoase și celelalte pentru a le admira” (J. Joubert) [2, p. 3].

Faptul că preluăm atitudini și convingeri dominante ale epocii, că ne raportăm la arte, texte literare, istorice, că ne solidarizăm cu concepții de clasă, ale grupurilor etnice, că trăim cu credința în Divinitate, dovedește efectele educației spiritual-artistice. Când dovedim profunzime și rafinament, ne descurcăm prin prezența de spirit, influențăm puternic pe alții, convingem prin stările noastre de spirit – acestea au ca teme atașamentul față de valorile culturii.

Educația spiritual-artistică este procesul, acțiunea, rezultatul dobândirii unui nivel elevat de existență în cultură, este procesul de transmitere și asimilare a experienței de viață spirituală-culturală-religioasă, de comunicare cu Dumnezeu, este spiritualizarea corpului, minții, voinței, sentimentelor, atitudinilor și facultăților morale umane. Scopul fundamental al educației spiritual-artistice este dezvoltarea armonioasă a ființei, dobândirea unui mod elevat de a fi, de a trăi, de a cunoaște, dezvoltarea maximă a originalității specifice a individului, devenirea ca receptor, producător și creator de valori culturale.

La etapa actuală, când se acceptă diversitatea ideilor și educația în baza variatelor teorii pedagogice devine o necesitate, modul de a gândi și acționa în contextul unei pedagogii, bazate pe un cod moral, centrat pe valorile general-umane necesită a fi studiat.

Mulți pedagogași și muzicieni de renume au atras atenția asupra importanței educației muzicale în procesul de spiritualizare a tinerei generații. Zoltan Kodaly susține că: „...Noi știm că contactul zilnic cu muzica împrătează într-o astfel de măsură spiritul, încât acesta devine mult mai receptiv pentru toate celelalte obiecte. Se pare că, în plus, muzica influențează omul în general”[4, p.7].

Este demn de cosemnat faptul că tocmai în secolul nostru se fac foarte multe apeluri care vor să ateste importanța unei educații muzicale pentru întreaga viață cultural-spirituală. Deoarece, ținând cont de evoluția societății, în ultimul timp se pune un accent deosebit pe dezvoltarea interioară a omului, relația dintre om și natură, dobândirea și dezvoltarea calităților sufletești, atunci concludem că muzica nu poate fi decât o deschizătoare de drum pentru viitoarele misiuni ale omului.

Fondatorul pedagogiei antroposofice și al școlii Waldorf, Rudolf Steiner, ale cărui lucrări îmbrățișează diverse domenii: filozofia, religia, științele naturii, medicina, pedagogia, muzica, sculptura, literatura etc.,

consideră că: „... omul se naște cu necesitatea de a forma legătura muzicală, ritmică a corpului său cu lumea înconjurătoare...” [5, p. 27 – 31].

Întemeiată pe antroposofie, sau așa-numită știință spirituală, pedagogia Waldorf promovează o concepție despre om mult mai profundă și complexă decât cea materialist-dialectică. În viziunea filosofului, ființa umană este alcătuită din corp fizic sau trup; corp eteric sau suflet; corp astral sau spirit – componente care se află în interdependență în plan teluric (prin hrană, respirație etc.) dar și în plan cosmic (veghe – somn, naștere – moarte).

Cheia pedagogică oferită de sistemul Waldorf este arta și ponderea ridicată a cursurilor artistice iese în evidență de la prima privire asupra orarului acestei școli.

Plecând de la adevărul că arta, pe lângă un rol informativ, are și unul formativ în viața omului, pedagogia Waldorf a ajuns la arta pentru om, deoarece în timp ce prin latura informativă arta se adresează intelectului, prin latura formatoare (fundamentală) ea se adresează voinței și gândirii. Frumosul artistic trebuie folosit, el „lucrând” nemijlocit asupra elevilor, mai mult decât orice altă motivație exterioară (note, premii etc.) Fiindcă după cum susține profesorul școlii Waldorf Ernst Buhler: „Dacă inteligența nu este pătrunsă de frumos, devine primejdioasă”[1, p. 235 – 240].

Ceea ce constituie un aspect important al educației muzicale în școala Waldorf este că perceperea și studierea muzicii se petrece în dependență de dezvoltarea fizică, spirituală și de vârsta copilului. Acest lucru presupune din partea profesorului de educație muzicală a școlii respective:

- un studiu antropologic al ființei umane;
- studierea efectelor muzicii asupra a ceea ce este sufletesc și spiritual în om.

În procesul educației muzicale, bazate pe ideile antroposofice, se caută un echivalent în trăirea muzicală și relația copilului cu lumea înconjurătoare, efectul mișcării melodiei asupra stării lui sufletești.

Astfel, la lecția de muzică se ține cont în mod deosebit de elementul mișcare. Se consideră „...că fiecare „mișcare” a melodiei în sens suitor are ca efect asupra omului o stare sufletească de ieșire din sine, iar fiecare mișcare în sens coborâtor are ca efect o stare sufletească de intrare în sine...” [4, pag. 15].

Urmărind trăirea sufletească interioară, ceea ce simte copilul în timpul ascultării active a intervalelor muzicale, s-a ajuns la concluzia că, în timp ce intervalele de la primă până la cvartă le percepem încă sub

forma unui spațiu sufletesc interior, începând cu intervalul de cvintă simțim posibilitatea de a ne exterioriza în trăire.

Această transpunere a mișcării exterioare în mișcare interioară este un principiu pedagogic esențial în educația muzicală a școlii Waldorf, deoarece anume în trăirea conștientă a intervalelor în viziunea antropologiei muzicale se poate găsi modul care ne ajută la înțelegerea operelor muzicale și punctele de cotitură în dezvoltarea copilului.

Despre trăirea intervalelor Rudolf Steiner ne vorbește astfel: „...Bineînțeles că trebuie să avem sunete, dar muzica se găsește între ele. Important nu este Do și nici Mi, important este ceea ce se află între cele două...” [3, pag. 26].

Deoarece în pedagogia muzicală instrumentul are o însemnătate deosebită pentru extinderea posibilităților de exprimare artistică, în școala Waldorf acestu-i mijloc de studiere a artei muzicale i se acordă o atenție deosebită. Pentru fiecare copil există de fapt instrumentul care i se potrivește și către care se simte atras de cele mai multe ori. Astfel, un rol important pentru elevii din primele clase îl au harfele pentru copii, kantelele, lirele, flautele, blockflote, metalofoanele ș.a., fiindcă copiilor le face plăcere să creeze imagini cât mai exacte prin sunet, simțindu-se mici „maestri”.

Fondatorul pedagogiei antroposofice vorbește despre legătura dintre elementul muzical și cel antropologic astfel: „trăirea elementului muzical trebuie să se petreacă în cadrul domeniului aflat între imaginație și voință, trebuie să aibă loc în totalitate în acea latură a omului care nu aparține în realitate conștienței de fiecare zi, ci în acea latură care are legături strânse cu ceea ce coboară din lumile spirituale, ia ființă și dispare din nou prin moarte” [3, pag. 57].

Această zonă care se află între imaginație și voință este caracterizată de două ritmuri proprii omului și care sunt mai clar perceptibile:

- ritmul respirației;
- ritmul sângelui sau pulsului.

Antropologia muzicală ajunge la concluzia că ritmul respirației are o mobilitate mult mai pronunțată decât cea a ritmului sângelui, deaceia respirația este în legătură mult mai strânsă cu melodia decât pulsul. S-a constatat că aceste două ritmuri se află în raportul ideal 1 : 4, stabilitatea cărui se instalează în mod normal după vârsta de nouă ani.

În general, în Școala Waldorf ritmul are un rol important în procesul de educație, urmărindu-se începând de la ritmul corpului până la

ritmul orei, zilei, lunii și anului. La începutul fiecărei zile întreaga clasă este inițiată în partea ritmică în cadrul căreia cântă, recită, dansează, copiii fiind antrenați în jocuri adecvate vârstei, însoțite de bătaii din palme, jocuri ritmice și gesturi sugestive.

Partea ritmică îi aduce pe toți la unison, le canalizează energia și îi pregătește pentru oră.

Rudolf Steiner și-a pus ca scop pedagogic dezvoltarea „forțelor ascunse” cu ajutorul unui sistem de exerciții ritmice, care constituie una din materiile obligatorii ale acestor școli. Aceasta este Euritmia (din limba greacă – eurhythmia – „armonie”, „tact”). Elementele constitutive ale euritmiei (poezia, dansul, muzica) îmbracă diferite forme și au ca scop educația intelectuală, fizică, artistică, spirituală a copiilor. Ea se mai numește „arta mișcării”, „limbaj vizibil”, „cânt vizibil” (euritmie muzicală), „gimnastică pătrunsă în suflet”, dar nu trebuie să fie confundată cu arta mimului, cu ceva de felul pantomimei, nici cu o simplă artă a dansului. După părerea lui Steiner: „această artă euritmicească este o încercare de a coborâ la anumite izvoare ale artei aflate în omul însuși și de a căuta anumite forme de expresie artistică, care fac posibilă dezvoltarea cerințelor întregii arte: de a se extrage artisticul din lumea sensibilă – suprasensibilă”[3, pag. 208].

Încă din timpuri străvechi arta, în special muzica, a fost privită ca un mare educator al sufletului, și nu doar pentru a provoca bucurie și relaxare ființei umane. Învățământul muzical din școala Waldorf cere o implicare deosebită din partea profesorului. În centrul procesului de educație prin muzică stă încercarea și experimentarea ideii de a-i lăsa pe elevi să descopere singuri, prin participare interioară și modelare creativă, elementul muzical până la încercarea unor compoziții proprii, dezvoltarea exercițiilor de improvizație, folosirea elementelor de bază – intervale, ritmuri, sunete.

Muzica, artă clădită din sunet, armonie și ritm, crează vibrații interioare în senzitivitatea, emoționalitatea și gândirea omului, creează imagini sonore, ritmice și melodice ale trăirilor spirituale.

Deci deoarece captarea și trăirea muzicii este o trebuință esențială a vieții umane, crearea mediului și condițiilor pentru perceperea și înțelegerea ei este o primă condiție a educării sensibilității muzicale și spiritual-artistice a copiilor. Prin diverse metode și principii didactice și în școlile tradiționale și în cele de alternativă finalitățile educației muzicale se centrează în jurul necesității de a forma cultura muzicală a elevilor ca parte componentă a culturii spirituale.

Referințe bibliografice:

1. Floarea, M. Accente înnoitoare în educație: pedagogia Waldorf // Limbă și Literatură, 1992, Nr. 3 / 4 pag. 235 – 240.
2. Macavei, E. Pedagogie. Teoria educației. Vol. II p. 3., București, 2002.
3. Steiner, R. Înnoirea artei pedagogico-didactice prin știința spirituală. București, 1991 p. 208.
4. Wunsch, W. Educația prin muzică. Învățământul muzical în școala Waldorf. P. I. Cluj-Napoca, 1989.
5. Загвоздкин, В. Беседы о Вальдорфской педагогике // Дошкольное воспитание, 1993, № 4 p. 27 – 31.